

Teorik Olarak Yapılandırılmış Sosyal ve Bireysel Katılım Faktörlerinin Ampirik Olarak Sınanması¹

The Empirical Testing of Social and Individual Participation Factors Constructed Theoretically

Remzi Y. KINCAL¹, Osman Yılmaz KARTAL²

¹Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, e-posta: rkincal@yahoo.com

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, e-posta: oykartal79@yahoo.com

ÖZ

Aktif vatandaşlık, bireylerin demokratik değerler çerçevesinde kamusal, sosyal ve bireysel katılım davranışı sergilemesini ifade etmektedir. Çalışmada teorik olarak arkaplanı temellendirilmiş sosyal ve bireysel katılım davranışlarına etki eden faktörlerin ampirik olarak sınanması amaçlanmaktadır. Tarama modelinde ele alınan araştırma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının görüşlerine göre gerçekleştirilmiştir. Çalışmada veri toplama araçları olarak, Sosyal Katılım Düzey Ölçeği, Bireysel Katılım Düzey Ölçeği, Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeği, Bireysel Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeği ve Medya Okuryazarlığı Anketi kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler ve ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, sosyal katılım davranışının gerçekleşmesinde duygusal tatminlik, bilişsel hazıroluş, sosyal yeterlik, kişisel imkân, etkili örgütlenme faktörlerinin; bireysel katılım davranışının gerçekleşmesinde ise duygusal tatminlik, bilişsel hazıroluş, sosyal yeterlik, kişisel imkân, kazanç ve aidiyet faktörlerinin etkili olduğuna ulaşılmaktadır. Sosyal katılımında ortam ve kazanç; bireysel katılımında ise ortam faktörlerinin etkili olmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Aktif vatandaşlık, Bireysel katılım, Medya okuryazarlığı, Öğretmen adayı, Sosyal katılım

ABSTRACT

The approach of active citizenship addresses individuals' public, social and individual participations in the context of democratic values. In this study, it is aimed to perform empirical testing of social and individual participation factors that were constructed theoretically. With

Çalışma, İtalya'da (2012) gerçekleştirilen "Multiculturalism, Globalization, Security and Educational Research" sempozyumunda "Investigation of factors affecting the levels of pre-service teachers' active citizenship" başlığı altında sunulmuştur. Tam metin olarak yayımlanmamıştır.

survey design, this study applied to the pre-service teachers in School of Education, Çanakkale Onsekiz Mart University. Social Participation Level Scale, Individual Participation Level Scale, Factors Affect Social Participation Scale, Factors Affect Individual Participation Scale and Media Literacy Questionnaire were used as data collection tools. Descriptive statistics and ANOVA test were performed for data analysis. According to results, social participation is affected by readiness of cognitive and affective levels, social competence, personal opportunities, effective organizing factors, while individual participation is affected by readiness of cognitive and affective levels, social competence, personal opportunities, benefit and sense of belonging factors. It was found out that in social participation, environment and benefit factors are not efficient, while in individual participation only environment factor is not efficient.

Keywords: Active citizenship, Individual participation, Media literacy, Preservice teacher, Social participation

GİRİŞ

Bireylerin toplumsal yapı içinde aktif olmaları ve toplumsal dinamikleri etkileyebilme potansiyellerini kullanmaları yirmi birinci yüzyılın vatandaşlık yaklaşımlarına temel oluşturmaktadır. Her yaştan bireyin, sahip olduğu bilgi, beceri, tutum ve değerler çerçevesinde toplumsal süreçlerin farklı aşamalarında rol alma fırsatlarının sunulduğu demokratik kültürlerde, vatandaşların katılım eğilimleri önemli bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Gençlerin, özellikle üniversite yaş aralığındaki bireylerin, belirtilen donanımlara sahip olma durumlarının, fırsatların farkında olma düzeylerinin ve katılım eğilimlerinin yüksek olma olasılıkları dikkate alındığında, kendilerinin aktif vatandaşlık yansımalarında ön plana çıkmaları daha anlaşılır olmaktadır. Fakat toplumdaki her bireyin ya da her bir üniversite öğrencisinin aktif vatandaşlık davranışı sergilediği söylenememektedir.

Vatandaşlık eğitimlerinin temel hedeflerinden biri olan, haklarının ve sorumluluklarının farkında yurttaşlar yetiştirme amacı, ortaya koyulan gayretlere rağmen istenilen/yeterli düzeyde başarıya ulaşamamaktadır. Bu çerçevede vatandaşlık yaklaşımlarının farklı disiplinlerle ilişkilerinin incelenmesi yaklaşımları öne çıkmış ve bunun sonucu olarak medya okuryazarlığı ile aktif vatandaşlık yaklaşımı arasındaki bir ilişkiden söz edilmeye başlanmıştır. Yüksek medya okuryazarlık düzeyine sahip bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerinin yüksek olduğu hipotezine ulaşılmıştır (Buckingham, 2003;

Carlsson, Jaunot-Delaunay, Tornero, & Tayle, 2008; Culver & Jacobson, 2012; European Commission, 1998; European Council, 2000, European Council, 2008, European Commission, 2009, Kahne, Lee & Feezell, 2012; Livingstone, 2004; Mihailidis, 2011; NAMLE, 2007; Oxstrand, 2009; Pérez-Tornero & Varis, 2010; Rivotella, 2009; Tulodziecki & Grafe, 2012; Verbiers, 2009; Vickery & Wunsch-Vincent, 2007). Kartal (2013) da çalışmasında bu tezi destekleyen sonuçlara ulaşmakta; bunun yanında vatandaşlık katılımını etkileyen faktörlerin de dikkate alınması gerekliliğini ifade etmektedir. Bireylerin beceri anlamında (buna medya okuryazarlığı dahil edilebilir), aktif vatandaşlık yeterlilikleri sağlansa bile bazı temel koşullar sağlanmadan, bilişsel ve duyuşsal kazanımların davranışa yansıyamayacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bireylerin vatandaşlık katılımını etkileyebilecek temel kriterler söz konusu olmaktadır. Bu kriterler, McLean ve Dellot (2011) ile Pattie, Seyd ve Whiteley (2004)'in araştırmalarında farklı teoriler şeklinde ifade edilmektedir. Kartal ve Kıncal (2012)'da mevcut katılım teorilerinden ve medya okuryazarlığı ile aktif vatandaşlık ilişkisinden hareketle, katılım davranışını açıklayan gömülü teori çalışması gerçekleştirmiş ve çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin vatandaş katılımını açıklayan teori üretmişlerdir. Kartal ve Kıncal (2012)'in çözümlenmeleri sonucunda vatandaş katılımı sosyal ve bireysel katılım çerçevesinde ele alınmış ve katılım davranışını etkileyen faktörler belirlenmiştir. Bu faktörler şu şekilde ifade edilmektedir (Teori medya okuryazarlığı eğitimi almış öğrenciler üzerinden geliştirilmiştir):

Medya okuryazarlığı eğitimi alan üniversite öğrencileri,

- sosyal faaliyetler hakkında duygusal tatminlik ve bilişsel hazıroluş düzeyleri ile;
- sosyal yeterlilikleri yüksek;
- kişisel imkanları yeterli;
- organizasyonun örgütlenmesi etkili ise;
- yaşadığı çevre ve ortam imkan ve destek sağlıyorsa,
- bireysel ya da kolektif fayda sağlıyorsa **sosyal katılım davranışı** göstermektedirler.

Öğrenciler, **bireysel katılım** faaliyetlerine yönelik

- bilişsel ve duyuşsal hazıroluş düzeyleri yüksek ise;
- farklı bireysel katılım şekillerine farkındalıkları varsa;
- duygusal açıdan yeterli düzeyde doyuma ulaşıyorlarsa,
- sosyal yeterlilik düzeyleri ve kişisel imkanları yeterliyse bireysel katılım faaliyeti gösterdikleri görülmektedir.

Ayrıca

- öğrencilerin buldukları topluma olan aidiyet düzeylerinin yüksek;
- yaşadıkları ortamın katılım faaliyetlerine yönelik duyarlılığı ve desteğinin yeterli düzeyde olması, imkan ve fırsatlar yaratması;
- toplumsal normların baskıcı olmayıp, destekleyici ve teşvik edici özellikte olması;
- faaliyet sonucunda hem kendisinin hem de diğerlerinin fayda görmesi bireysel katılım davranışının belirleyicileri arasındadır.

Üniversite öğrencilerinin vatandaş katılımına yönelik geliştirilen bu teorinin test edilmesi alanyazın açısından önemli bir ihtiyaçtır. Teori test etmeye yönelik araştırma modelleri bir teori ile başlamakta ve bu teori de hipotezlerden oluşmaktadır. Hipotezlerin doğrulanması ya da yanlışlanması sürecinde kanıtların toplanması işe koşulmakta ve analizler sonucunda teorinin geçerliliğine ilişkin kararlar verilmektedir (Lewins, 2011). Aktif vatandaşlığa ilişkin Kartal ve Kıncal (2012)'ın geliştirdiği hipotezlerin test edilerek kabul ya da red edilmesine yönelik bir araştırma, aktif vatandaşlık yaklaşımına daha somut adımlar kazandırabilmek için elzem olarak görülmektedir. Dolayısıyla vatandaşlık katılımını etkileyen faktörlerin betimlenmesine ilişkin tamamlayıcı nitelikteki bu çalışma önemli bir probleme ışık tutmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Problem durumunu betimleyebilmek için aktif vatandaşlık, katılım davranışı ve medya okuryazarlığına ilişkin kavramsal analizin ortaya konulması önemlidir. Bu aşamada, belirtilen kavramlara ilişkin teorik çerçevenin sunumu gerçekleştirilmektedir.

Aktif Vatandaşlık

Gelişmiş demokrasilerde, birey ve bireyin gereksinimleri ön plana çıkmaktadır. Bireyin ve bireysel özgürlüklerin ön plana çıktığı bir ortamda, insanların sorumluluk sahibi ve hoşgörülü bireyler olarak yetiştirilmeleri bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Birey içinde yaşadığı toplumdaki soyutlanamaması nedeniyle, bireyin toplumuna karşı sorumlulukları ortaya çıkmaktadır (Kıncal, 1998). Bu yaklaşımdan hareketle, bireyin toplumsal yaşama aktif katılımının, kendisi için olduğu kadar, içinde yaşadığı toplum açısından da önemli olduğu anlaşılmaktadır (Kıncal, 2012). Antik çağlardan itibaren, insanoğlunun demokrasi rüyası, vatandaşların sosyal ve politik tüm toplumsal süreçlere tam katılımının gerçekleşmesinden oluşmaktadır (Li, 2009).

Vatandaşlık, farklı tanımlamalar yanında, hak ve sorumluluklar paydasında anlam bulmaktadır. Vatandaşlık kavramı literatürde dört farklı şekilde betimlenmektedir (Kadıoğlu, 2008): Ulusal kimlik veya milliyet olarak tanımlanan vatandaşlık, evraklar temelinde tanımlanan vatandaşlık, haklar temelinde vatandaşlık ile görev ve sorumluluklar temelinde tanımlanan vatandaşlık. Bu betimlemelerden son ikisi aktif vatandaşlık tanımlamasında öne çıkmaktadır. Vatandaşlık kavramı Marshall (2006)'a göre, sivil, siyasi ve sosyal olmak üzere üç ögeyi barındırmaktadır. Bu üç öge vatandaşların haklarına gönderme yapmaktadır. Wood (2009) ise, hakların yanında görev ve sorumlulukları da vurgulayarak, vatandaşlığı şu şekilde örneklendirmektedir: Bireyler yerel/bölgesel vatandaşlar olarak komşularına ve topluluklara bağlıdırlar. Ulusal vatandaşlar olarak, kanunlara uymak ve demokratik yapılara katılmak durumundadırlar. Küresel vatandaşlar olarak bireyler, küreselleşme sürecinde bireysel görevlerini yerine getirmek ve öngörülen konularda etkilerini göstermek zorundadırlar. Bu vatandaşlık şekilleri, çoklu vatandaşlık olarak nitelendirilirse, bölgesel, ulusal ve küresel vatandaşlıkların hepsinde, bireylerin bir vatandaş olarak hakları ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu bağlamda vatandaşın nitelendirilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. İstenilen nitelikteki vatandaş, haklarının ve bunun yanında toplum ve diğer bireylere karşı sorumluluklarının farkında olan bireyi yansıtmaktadır. Politik aktiviteleri de kapsayan çeşitli gönüllülük faaliyetlerine de katılımı

gerektirmektedir. Bu tanımlamanın tam tersi nitelikte betimlenen vatandaş ise, kendini haklarına bağlayan ve toplumun diğer kısmına yönelik sorumluluklarını kabul etmeyen, onaylamayan kişidir (Pattie, Seyd & Whiteley, 2004). Haklar yaklaşımından, görevler ve sorumluluklar yaklaşımını ön plana alan bir vatandaşlık dönüşümünde, bireylerin vatandaşlık davranışlarını anlamak önemlidir. John, Fieldhouse ve Liu (2008) vatandaş davranışını üç başlık altında ele almaktadır: (1) Bireylerin, bireysel eylemleri aracılığı ile kurallar, kanunlar ve politikalar üzerinde etkili olma çabalarını ifade eden geleneksel politik davranışlarını anlama. (2) İşbirliği içinde gerçekleştirilen kolektif eylemler. Bunlar gösterilere katılmak, imza toplamak, gibi politik eylemler olabilirken, daha iyi bir yaşam alanı yaratmak için yapılan topluluk eylemleri de olabilmektedir. (3) Bireylerin kamu yararı için kendi faaliyetleri aracılığı ile bir şeyler yapma çabası olarak adlandırılan gönüllülük faaliyetleri. Bu informal toplum faaliyetleri yirmi birinci yüzyıl kamusal alanının doğasını değiştirmiştir. Katılım kavramı vatandaşlık yaklaşımında temel bir nitelik haline gelmektedir.

Putnam (2000) vatandaş katılımını, politik ve sosyal olmak üzere iki başlık altında ele almaktadır. Politik katılım demokratik süreçlerle ilgili politik alanlara dahil olmayı, sosyal katılım ise gönüllülük çalışmaları ve toplum hizmetlerine dahil olmak gibi sosyal vatandaşlığı gerektirmektedir. Katılım kavramı, çok çeşitli sınıflamalar altında ele alınmaktadır. Bu anlamda bir sınırlandırmaya gitmek amacıyla kapsamlı bir sınıflandırmaya ihtiyaç duyulmuştur. Katılım kamusal, sosyal ve bireysel olmak üzere üç yaklaşım içinde tanımlanmıştır (pathwaysthroughparticipation.org.uk, 2009). Bu sınıflamalara ilişkin bilgiler Çizelge 1’de ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Çizelge 1. Katılım Kavramının Sınıflandırılması

Katılım	Kamusal	Sosyal	Bireysel
Tanımı	Demokrasi ile ilgili çeşitli kuruluş ve yapıları bireylerin dahil olma şeklidir. Bireyler ve hükümet arasındaki ilişkiler olarak ifade edilmektedir.	Bireylerin dahil oldukları kolektif aktivitelerdir.	Bireylerin yaşadıkları toplumu daha iyi bir hale getirmek için günlük yaşamlarında bireysel olarak yaptıkları aktiviteler ve bireysel tercihleridir.
Eş Kavramlar	Politik, vatandaş katılımı ya da dikey katılım. Katımlı hükümet. Kamusal katılım.	Kurumsal yaşam. Kolektif eylem. Sivil, yatay katılım ya da toplum katılımı.	

Örnek Davranışlar	Yerel ve ulusal seçimlerde oy verme. Meclis üyesi olma. Siyasi toplantılarda görev alma.	Toplumsal bir gruba, sendikaya üye olma. İhtiyacı olanlara gönüllü olarak yardım etme. Dini organizasyonlarla ilgili çalışma gruplarına katılma.	Dilekçe toplama. Özel bir ürünü boykot etme. Dini kuruluşlar için bağışta bulunma.
--------------------------	--	--	--

Kaynak: pathwaysthroughparticipation.org.uk, 2009

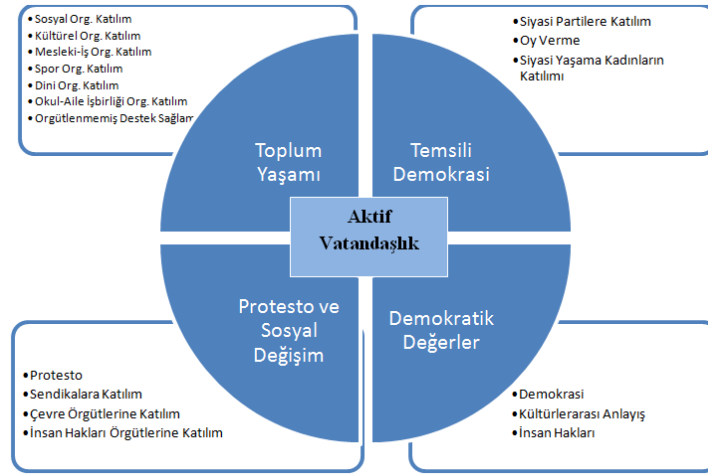
Toplumlar içinde vatandaşların diğer vatandaşlara olan sorumlulukları, bireysel düzeyde ve örgütsel düzeyde ele alınmaktadır (Kıncal, 2012). Dolayısıyla kamusal ve sosyal katılım örgütsel düzeyde, bireysel katılım ise bireysel düzeyde bir eylem doğasını temsil etmektedir.

Demokrasinin katılımcı uygulamaları ile hükümetler ve bireyler arasındaki güç ilişkileri değişmektedir (Wood, 2009). Bu değişim vatandaşları ön plana çıkarmış ve toplumun aktif bileşeni olarak vatandaş kavramının anlamını yeniden yapılandırmıştır.

Aktif vatandaşlığı tanımlamaya yönelik birçok yaklaşım mevcuttur. Bu yaklaşımlar ele alındığında, aktif vatandaşlık gönüllülük faaliyetleri, informal sosyal katılım, politik ve sivil katılımı yansıtan bir konsepti temele almaktadır. Aktif vatandaşlık formal, informal, politik, kültürel, kişilerarası etkileşim ve yardımseverlik faaliyetlerini kapsamaktadır (The Taskforce on Active Citizenship, 2007). Bireylerin eylemlerinin uygulama alanına vurgu yapmakta, vatandaşlık kavramının önüne eklenen aktif kavramı ile vatandaş katılımı vurgulanmaktadır (Hoskins & Mascherini, 2009). Aktif vatandaşlık, bireylerin demokratik toplumlara sorumlu, etkin ve aktif katılımını ifade etmektedir. Bu, toplumun ve toplumdaki farklı etnik, kültürel yapıların farkında olmayı ve onları anlamayı gerektirmektedir (Shuler, 2010). Ayrıca, farklı kültür ve farklı düşünceleri anlama, demokrasi ve eşitlik değerleri kapsamında yaşanılan toplumda yer alma ve toplumda vatandaşların kendi seslerini duyurmak için yetkilendirme yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (European Commission, 1998). Bu yaklaşım dikkate alındığında, aktif vatandaşlık, insan hakları ve demokrasi çerçevesinde karşılıklı saygı ve şiddet karşıtı özelliğiyle sivil toplum, topluluk ve politik yaşama katılma olarak ifade edilmektedir (Hoskins, 2006). Bu tanımlamada aktif vatandaşlık çeşitli katılımcı aktiviteleri içermektedir. Katılımcı aktiviteler, hükümetleri hesap verilebilir bir

yaklaşımında tutan eylemleri içeren katılımcı demokrasiden, oy verme davranışını içeren temsili demokrasi ve toplumdaki günlük yaşam faaliyetlerine katılıma kadar genişleyen bir etkinlik alanını kapsamaktadır. Aktif vatandaşlık kapsamında katılım davranışlarının etik sınırlılıkları bulunmaktadır. Katılım davranışı, kabul gören değerlere uygun olmalı, insan hakları ve kanunlara aykırı olmamalıdır. Örneğin hoşgörüsüzlüğü ve şiddeti arttıran uç gruplara katılım davranışı aktif vatandaşlık çerçevesinde ele alınmamaktadır (Hoskins & Mascherini, 2009).

Vatandaş katılımını yansıtan aktif vatandaşlık yaklaşımına ilişkin, ifade edilen tüm değişkenleri ele alacak şekilde bir modellemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Hoskins ve Mascherini (2009) tarafından bu modelleme Şekil 1'deki gibi ifade edilmektedir.

Şekil 1. Aktif Vatandaşlık Bileşik Göstergeleri (Hoskins ve Mascherini, 2009)

Aktif vatandaşlık modeli dört boyuttan oluşmaktadır: Protesto ve sosyal değişim, toplum yaşamı, temsili demokrasi ve demokratik değerler (Hoskins & Mascherini, 2009). Hoskins ve Mascherini (2009)'nin çalışmalarında aktif vatandaşlık ile protesto ve sosyal değişim arasında yüksek ($r=,96$), toplum yaşamı arasında yüksek ($r=,91$), temsili demokrasi arasında yüksek ($r=,83$) düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Demokratik değerler ile aktif vatandaşlık arasındaki ilişki anlamlıdır; fakat kuvvetli

bulunmamıştır ($r=-,48$). Dolayısıyla aktif vatandaş olarak nitelendirilebilecek bir birey demokratik değerler çerçevesinde kamusal, sosyal ve bireysel katılım faaliyetleri gösteren bireydir.

Vatandaşlık Teorileri

Mottley (2007)'e göre vatandaş katılımı çok boyutlu bir konsepttir. Mottley (2007), vatandaş katılımının sadece politik boyutuyla ele alınmasını eleştirmekte, daha bütünsel bir yaklaşımla, sosyal bakış açısını da kapsayacak bir şekilde vatandaş yaklaşımının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Vatandaşlık farklı modeller altında incelenebilmektedir. Her bir model vatandaşlık kavramını anlamamızda farklı bakış açıları sunmaktadır. Fakat sosyal teoriyi kapsayacak şekilde ve bu modellerin temelini oluşturacak daha genel bir meta-teorik bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda tercih temelli ve yapı temelli yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır. Alternatif yaklaşımlar, vatandaşlığı, bireyin sosyal gruplara ait normlar, tutumlar ve davranışlar bağlamında sosyalleşmesi olarak ele almaktadırlar. Bu bakış açısıyla, vatandaş olarak adlandırılan birey toplumdaki sosyal güç ve yapıların bir ürünü/çıktısı olarak tanımlanmaktadır. Bu sosyal yapılar bireyin tutum ve davranışlarına şekil ve yön vermektedir. Bireysel tercih/seçim sadece sınırlı bir etkiye sahip olabilmektedir (Pattie, Seyd & Whiteley, 2004).

Vatandaş katılımı altı model ile açıklanmaktadır. Bu altı model, teorik arkaplanlarına göre yapısal yaklaşım, tercih modeli ve kapasite yaklaşımı olmak üzere üç başlık altında sınıflandırılmaktadır (McLean & Dellot, 2011; Pattie, Seyd & Whiteley 2004):

Vatandaş gönüllülüğü modeli, adalet-dürüstlük teorisi ve sosyal sermaye modeli katılımın **yapısal yaklaşımı** altında ele alınmaktadır. Vatandaş gönüllülüğü modeli, katılım davranışında kaynakların (zaman ve para), psikolojik engaje olma düzeyinin (bireyin etkililik algısı) ve sosyal ağların (organizasyon ve gruplarla olan ilişki) etkili olduğunu; adalet-dürüstlük teorisi sonuç ve beklenti algısı, ekonomik yoksunluk ve yoksun gruplara dahil olmanın etkili olduğunu; sosyal sermaye modeli ise sosyal güven ve kurumsal güven düzeylerinin etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Bilişsel engaje modeli ile genel teşvik modeli, katılıma yönelik **tercih modelleri** olarak betimlenmektedirler. Katılım davranışı, bilişsel engaje modelinde bilgiye erişim düzeyi ve bilginin tercihlerde etkili kullanılması etkili olduğu savunulurken, genel teşvik modelinde kolektif, seçici, grup, sosyal ve duygusal teşviklerin etkili olduğu savunulmaktadır.

Vatandaş yeterlilikleri modeli ise katılımın **kapasite yaklaşımında** ele alınmaktadır. Bireylerin bilgi ve beceri düzeyleri, tutum, değer ve kimliğe ilişkin yaklaşımları katılım davranışını şekillendirmektedir. Bireylerin ifade edilen niteliklere ilişkin yeterlik düzeyleri vatandaş katılımında belirleyici olmaktadır.

Medya Okuryazarlığı ve Aktif Vatandaşlık

Medya okuryazarlığı çeşitli formlardaki medya mesajlarına erişim, analiz, değerlendirme ve üretim becerileri olarak tanımlanmaktadır (Aufderheide ve Firestone, 1993). Bu tanım, medya tüketimi ve üretimine yönelik yapılan bir göndermedir. Buckingham (2003), yeni medya ile değişen medya uygulamaları sonucu medya okuryazarlığı tanımını dijital medya okuryazarlığı yaklaşımı içinde ele almakta ve geleneksel medya okuryazarlığı yaklaşımına, mesajların eleştirel olarak değerlendirilmesi ve kullanılması, yaratıcı üretim becerilerini gerektiren yeni medya alanında etkin olabilmeyi dahil etmektedir. Avrupa Komisyonu'nun tanımlamasında medya okuryazarlığın giriş basamağı **medya kullanım becerileri** olarak ele alınmakta ve medya araçlarına erişim sağlamaktan öte bu medya araçlarına istenilen amaçlar doğrultusunda aktif olarak kullanabilme becerilerini kapsamaktadır. Analiz ve değerlendirme basamakları **eleştirel anlayış** adı altında ele alınmaktadır. Medya üretim becerileri ise **iletişim becerileri** olarak ifade edilmektedir (European Commission Media Literacy Unit, 2011).

Politik demokrasi ve kültürel sözleşme, farklı dinamiklerin bilgiye erişim ve bilgi iletimini sağlayacak iletişim altyapısına sahip olan teknoloji ve dolayısıyla medya olmadan uygulama sürecinde anlamsız kalmaktadırlar (Jensen & Halles, 2011). Bireylerin, aktif vatandaşlar olarak rollerini yerine getirebilmeleri için medya önemli bir

gereksinimdir. Bilgi ve iletişim teknolojileri, dolayısıyla medya, vatandaşların fikirlerini özgürce ifade edebildikleri bir kamu alanı olmasının yanında, her türlü bilgiye erişim sağlayabildikleri bir araç olarak öne çıkmaktadır (D'Haenens, Koeman & Saeys, 2007).

Macedo ve diğerleri (2005) gençlerin toplumsal ve politik söylemleri, tutumları ve davranışlarının araştırmalarına dahil olan bütün demografik gruplar içinde çok düşük düzeyde olduğunu ve düşüş eğiliminin devam ettiğini vurgulamaktadırlar. Fakat, sosyal medya, bloglar, video oyunları ve akıllı telefonlar gibi dijital medya ile etkileşimleri olan gençlerin daha yüksek düzeyde katılımcı niteliklere sahip oldukları görülmektedir (Kahne, Middaugh & Evans, 2008; Lenhart vd., 2010). Yeni medya ile olan ilgi ve bağlılık genç bireylerin sosyal ve politik katılımlarını güçlendirmektedir (Kahne, Lee & Feezell, 2012).

Kahne, Lee ve Feezell (2012) medya okuryazarlığı eğitiminin, gençlerde sosyal ve politik katılımlarının niteliği, niceliği ve birbirleri ile olan dengesini arttıran önemli bir belirleyici olduğunu vurgulamaktadırlar. Medya okuryazarlığı yeterlilikleri sosyal hayatı anlama, değer verme ve katılımda gereklidir (Schmidt, 2012). Çağdaş toplumlar, medya yakınsaması ile atfedilmektedirler. Medya yakınsaması, yani medya aracılığı ile bireylerin ortak noktalarda birleşmesi istekli, katılımcı tüketicileri kapsayan bir aktif kültürü gerektirmektedir. Katılımcı tüketiciler, ağlar kurma (sosyal ağlar), kendini ifade etme (medya mesajını farklı medya araçları ile üretme), işbirlikli problem çözme (Wikipedia, ekşi sözlük, forumlarda görüş yazma) ve bilginin dolaşımı (blog yazıları) gibi aktivitelerle ilgili bilgileri oluşturan, paylaşan ve arayan bireylerdir (Jenkins, 2006). Medya yakınsama kültürüne dahil olabilmek için bireylerin analitik ve yaratıcı yeterliliklerini geliştirmeleri gerekmektedir (Schmidt, 2012).

Medya okuryazarlığı aktif vatandaşlık için gerekli bir öğedir. İfade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı için anahtar konumdadır. Ayrıca katılımcı demokrasi ve kültürlerarası diyalog için temel bir gerekliliktir (European Commission, 2007). Kahne, Lee ve Feezell (2012) gençlerin ve yetişkinlerin online bilgi aradıkları, içeriklere ulaştıkları ve online tartışmalara katıldıkları zaman çeşitli dini organizasyonlarda gönüllülük çalışmalarına katılma, yardım amaçlı para toplama gibi sosyal katılım davranışlarında;

politik toplantılara katılım, oy kullanma, politik etkinliklerde görev alma gibi politik katılım davranışlarında bir artış olduğu belirtilmektedir.

Bu bilgilerden hareketle, bireylerin aktif vatandaşlık düzeylerine yönelik gerçekleştirilen araştırmalarda, medya okuryazarlığının da dikkate alınmasının faydalı olacağı söylenebilmektedir.

Amaç

Araştırmanın amacını, Kartal ve Kıncal (2012) tarafından geliştirilen sosyal ve bireysel katılım teorisinin test edilmesi oluşturmaktadır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlar sınanmaktadır:

1. Öğretmen adaylarının,
 - sosyal katılım
 - ve bireysel katılım düzeyleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının,
 - sosyal katılım
 - ve bireysel katılım düzeylerine etki eden faktörlere ilişkin görüşleri nedir?
3. Öğretmen adaylarının,
 - sosyal katılım düzeyleri, sosyal katılım düzeylerine etki eden faktörlere göre,
 - bireysel katılım düzeyleri, bireysel katılım düzeylerine etki eden faktörlere göre farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Betimsel nitelikte olan bu araştırmada nicel araştırma yöntemi ve tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, grupların karakteristik özelliklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışılan konu hakkında gönüllü katılımcıların görüşleri alınarak araştırılan içerikle ilgili esnek ve geniş bir araştırma fırsatı sunulmaktadır (Babbie, 2011).

Evren ve Örneklem

Çalışma grubuna ilişkin özelliklerin betimlendiği bu bölümde, çalışma sonuçlarının hangi özelliklere sahip örneklem üzerinden ulaşıldığını açıklayan bilgiler sunulmaktadır.

Araştırmanın çalışma evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Evren 4480 öğretmen adayını kapsamaktadır. Küme örnekleme tekniği ile belirlenen çalışma grubu Tablo1’ de görülmektedir. Örnekleme 1033 öğretmen adayı dahil edilmiş ve örneklemin evreni temsilini sağlamak için yüzde 23’lük orana ulaşılmıştır.

Tablo1. Örneklem grubunun betimsel istatistikleri

		n	%
Cinsiyet	Kız	727	70,4
	Erkek	306	29,6
	Toplam	1033	100,0
Sınıf	1	261	25,3
	2	242	23,4
	3	277	26,8
	4	253	24,5
	Toplam	1033	100,0
Bölüm	İngilizce öğretmenliği	109	10,6
	Türkçe öğretmenliği	123	11,9
	Fen bilgisi öğretmenliği	140	13,6
	BOTE	117	11,3
	PDR	141	13,6
	Müzik öğretmenliği	86	8,3
	Sınıf öğretmenliği	137	13,3
	Okulöncesi öğretmenliği	180	17,4
	Toplam	1033	100,0

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının yüzde 70,4’ü kız, yüzde 29,6’sı erkektir. Birinci sınıfta öğrenim gören 261, ikinci sınıfta öğrenim gören 242, üçüncü sınıfta öğrenim gören 277 ve dördüncü sınıfta öğrenim gören 253 öğretmen adayı örnekleme oluşturmaktadır. Öğretmen adayları, İngilizce öğretmenliği (%10,6), Türkçe öğretmenliği (%11,9), Fen Bilgisi öğretmenliği (%13,6), BOTE öğretmenliği (%11,3),

PDR (%13,6), Müzik öğretmenliği (%8,3), Sınıf öğretmenliği (%13,3) ve Okul Öncesi öğretmenliği (%17,4) alanlarında eğitim görmektedirler.

Araştırmanın problemini oluşturan teorinin medya okuryazarlığı eğitimi almış bireyler üzerinden geliştirildiği dikkate alınrsa, çalışma grubunun medya okuryazarlık düzeylerini betimlemek çalışmanın sonuçlarını yorumlamak açısından katkı sağlamaktadır.

Veri Toplama Araçları alt başlığında açıklanan Medya Okuryazarlığı anketi ile elde edilen veriler sonucunda katılımcıların medya okuryazarlık düzeyleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri “kullanım becerileri”, “eleştirel anlayış” ve “iletişim becerileri” boyutları altında ele alınmakta ve Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri

Düzy	Kullanım Becerileri		Eleştirel Anlayış		İletişim Becerileri	
	f	%	f	%	f	%
Düşük	13	1,3	7	,7	657	63,6
Temel	512	49,6	178	17,2	196	19,0
Orta	470	45,5	719	69,6	91	8,8
Yüksek	38	3,7	129	12,5	89	8,6
Toplam	1033	100,0	1033	100,0	1033	100,0
\bar{X} *	2,52		2,94		1,62	
ss	0,59		0,57		0,96	

* 1: Düşük Düzey, 2: Temel Düzey, 3: Orta Düzey, 4: Yüksek Düzey

Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeylerinin medya okuryazarlığının giriş aşaması olarak değerlendirilen kullanım becerileri boyutunda temel ve orta düzey ağırlıklı ($\bar{X} = 2,52$), analiz ve değerlendirme aşaması olarak değerlendirilen eleştirel anlayış boyutunda orta düzey ağırlıklı ($\bar{X} = 2,94$) ve yaratma aşaması olarak değerlendirilen iletişim becerileri boyutunda ise düşük düzey ($\bar{X} = 1,62$) ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen sosyal ve bireysel katılım düzeyleri ile sosyal ve bireysel katılımı etkileyen faktörleri ölçen ölçekler ve Avrupa Komisyonu tarafından 2011 yılında geliştirilen medya okuryazarlığı anketi kullanılmıştır.

Sosyal Katılım Düzey Ölçeği

Sosyal katılım düzey ölçeği, Chapin'in 1955 yılında geliştirdiği Chapin Sosyal Katılım Ölçeği (Miller & Salkind, 2002) ile Hoskins ve Mascherini (2009)'nin Aktif Vatandaşlığa ilişkin betimlediği göstergeler baz alınarak geliştirilmiştir. Sosyal katılım düzeyi, sosyal organizasyonlar, kültürel organizasyonlar, mesleki-iş organizasyonları, spor organizasyonları ve dini organizasyonlar olmak üzere beş farklı boyut altında ele alınmıştır. Öğretmen adaylarına, bu organizasyonlara üyelikleri, faaliyetlerine katılma durumları, maddi destek olma durumları ve gönüllülük faaliyetlerine katılım gösterip göstermedikleri sorulmaktadır.

Sosyal katılım düzey ölçeğinin geçerlik çalışması için alan uzmanları grubu oluşturulmuş; aday ölçek formu hazırlanmış ve uzman görüşleri alınarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliliği açısından yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal katılım düzey ölçeğinin Cronbach Alpha değerinin ,738 olması ve Cochran chi-square testi sonucu ulaşılan Cochran Anova anlamlılık düzeyinin [Cochran's Q= 250,779; p<,05] ,05'ten küçük olması ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Bireysel Katılım Düzey Ölçeği

Öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık bağlamında bireysel katılım düzeylerini ölçmek için 11 maddeden oluşan Bireysel Katılım Düzey Ölçeği kullanılmaktadır.

Bireysel katılım göstergeleri olarak, yeşil enerjiyi (örn. rüzgar enerjisi, güneş enerjisi sistemi) kullanmak, ihtiyacı olanlara yardım için para toplamak, görme engelli birisine kitap okumak gibi aktiviteler örnek olarak verilebilmektedir (Brodie vd., 2009).

Bireysel katılım düzeyini ölçmek için hazırlanan ölçme aracının kapsam geçerliğini sağlamak için, yukarıda örneklendirilen göstergeler çerçevesinde maddeler hazırlanarak, konu alanı uzmanlarından görüş alınmıştır. Görüşler, maddelerin ölçülecek özelliği temsil düzeyini, öğretmen adayları tarafından anlaşılabilirliği, maddelerin yeteri kadar açık ifade edilip edilmediğini betimlemektedir. Uzmanların dönütleri doğrultusunda bireysel katılım düzeyi ölçeğinin kapsam geçerliğinin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bireysel katılım düzeyi ölçeğinin Cronbach Alpha değerinin ,740 olması ve Cochran chi-square testi sonucu ulaşılan Cochran Anova anlamlılık düzeyinin [Cochran's Q= 376,190; p<,05] ,05'ten küçük olması ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeği

Ölçek için açılımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi sonuçlarına göre sosyal katılımı etkileyen faktörler ölçeği 7 faktöre ayrılmıştır. Dikkate alınan 7 faktör toplam varyansın yüzde 65,520'sini açıklamaktadır. Sosyal katılımı etkileyen faktörlere ilişkin madde sayıları ve örnek maddeler Tablo 3'de sunulmaktadır.

Tablo 3. “Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeği”nin Faktör ve Örnek Maddeleri

Faktör	Maddeler	Madde Sayısı	Örnek Madde
Etkili Örgütlenme	6, 7, 8, 9, 10, 11	6	Herhangi bir organizasyonun üeleri arasındaki ilişkinin yapısı (örn. organik/mekanik olması, samimi olması vb.) organizasyona katılma kararında etkilidir.
Duygusal Tatminlik	1, 2, 3, 4, 5	5	Herhangi bir kolektif eyleme katıldığımda mutlu olurum.
Sosyal Yeterlilik	22, 23, 24	3	Herhangi bir organizasyona katkı sağlamak için gerekli becerilere (örn. iletişim becerisi, diğerlerini etkileme becerisi vb.) sahibim.
Kişisel İmkanlar	25, 26	2	Herhangi bir organizasyona katkı sağlayabilecek düzeyde maddi yeterliliğe sahibim.
Bilişsel Hazıroluş	12, 13, 14, 15	4	Hangi organizasyonun hangi amaçla hangi sonuca ulaşmaya çalıştığını bilirim.

Ortam	16, 17, 18, 19, 20, 21	6	Katılmak istediğim faaliyet alanı ile ilgili yaşadığım şehirde (Çanakkale) herhangi bir organizasyon ya da temsilcisi olabilecek birim bulunmamaktadır.
Kazanç	27, 28, 29	3	Herhangi bir organizasyona, eğer üyelerinin çıkarları olacaksa katılırim.

Katılımcıların, ölçek maddelerini cevaplandırmalarında likert dereceleme ölçeği kullanılmış ve cevaplar “Her zaman”, “Genellikle”, “Arasıra”, “Nadiren” ve “Hiçbir zaman” şeklinde derecelendirilerek alınmıştır. Güvenirlilik analizi için Cronbach Alpha testi yapılmaktadır. Sosyal katılım davranışını etkileyen faktörler ölçeğinin güvenilirlik sonuçları Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4. Sosyal Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Faktörler	Etkili Örgütlenme	Duygusal Tatminlik	Sosyal Yeterlilik	Kişisel İmkanlar	Bilişsel Hazıroluş	Ortam	Kazanç	Toplam
Cronbach Alpha Değeri	0,84	0,872	0,855	0,692	0,865	0,63	0,62	0,873

Yapılan güvenilirlik analiz sonuçlarına göre, “kişisel imkanlar”, “ortam” ve “kazanç” faktörlerinin güvenilir ($,59 < \text{Cronbach Alpha Katsayısı} < ,80$), diğer faktörlerin ise yüksek düzeyde güvenilir ($,79 < \text{Cronbach Alpha Katsayısı} \leq ,100$) olduğu görülmektedir.

Bireysel Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeği

Ölçek için açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi sonuçlarına göre bireysel katılımı etkileyen faktörler ölçeği 7 faktöre ayrılmıştır. Dikkate alınan 7 faktör toplam varyansın yüzde 61,578’sini açıklamaktadır. Bireysel katılımı etkileyen faktörlere ilişkin madde sayıları ve örnek maddeler Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5. “Bireysel Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeği”nin Faktör ve Örnek Maddeleri

Faktör	Maddeler	Madde Sayısı	Örnek Madde
Duygusal Tatminlik	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7	7	Sonunda vicdanen rahatladığım için bireysel katılım faaliyetini gerçekleştiririm.
Sosyal Yeterlilik	8, 9, 10	3	Bazı bireysel katılım faaliyetlerinde (örn. engelli birisine yardım etmek) iletişim becerilerim yeterli olmamakta, sınırlayıcı olmaktadır.
Kazanç	11, 12, 13	3	Herhangi bir bireysel katılım faaliyetini, eğer kişisel çıkarım olacaksa gerçekleştiririm.

Kişisel İmkanlar	14, 15	2	Herhangi bir bireysel katılım faaliyetini gerçekleştirebilmeme zemin oluşturacak maddi yeterliliğim vardır.
Ortam	19, 20, 21	3	Yaşadığım çevrede, bireysel katılım faaliyetlerini gerçekleştirmek zorunluluk olarak görülmektedir.
Aidiyet	22, 23	2	Kendimi yaşadığım toplumun (Çanakkale) bir üyesi olarak hissediyorum.
Bilişsel Hazıroluş	24, 25, 26, 27	4	Hangi amacı gerçekleştirmek için hangi bireysel katılım faaliyetini gerçekleştirmem gerektiğini bilirim.

Bireysel katılım davranışını etkileyen faktörler ölçeğinin güvenilirlik sonuçları Tablo 6'da sunulmaktadır. Katılımcıların, ölçek maddelerini cevaplandırmalarında likert dereceleme ölçeği kullanılmış ve cevaplar “Her zaman”, “Genellikle”, “Arasına”, “Nadiren” ve “Hiçbir zaman” şeklinde derecelendirilerek alınmıştır. Güvenirlik analizi için Cronbach Alpha testi yapılmaktadır.

Tablo 6. Bireysel Katılımı Etkileyen Faktörler Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktörler	Duygusal Tatminlik	Sosyal Yeterlik	Kazanç	Kişisel İmkanlar	Ortam	Aidiyet	Bilişsel Hazıroluş	Toplam
Cronbach Alpha Değeri	0,934	0,69	0,674	0,686	0,676	0,661	0,854	0,809

Yapılan güvenilirlik analiz sonuçlarına göre, “kazanç”, “ortam”, “sosyal yeterlik”, “kişisel imkanlar”, “aidiyet” faktörlerinin güvenilir ($,59 < \text{Cronbach Alpha Katsayısı} < ,80$), “duygusal tatminlik”, “bilişsel hazıroluş” faktörlerinin ise yüksek düzeyde güvenilir ($,79 < \text{Cronbach Alpha Katsayısı} \leq ,100$) olduğu görülmektedir.

Medya Okuryazarlığı Anketi

Çalışmada, Avrupa Komisyonu Medya Okuryazarlığı Birimi (2011) tarafından geliştirilen medya okuryazarlığı anketi kullanılmaktadır. Medya okuryazarlık düzeyi üç boyut altında ele alınmaktadır. Kullanım becerileri boyutu medya metinlerine giriş/erişim kapsamında, eleştirel anlayış boyutu medya metinlerin analiz etme ve değerlendirme kapsamında, iletişim becerileri boyutu medya metni üretme kapsamında ele alınmaktadır.

Ölçme aracının orijinalinde 16-74 yaş aralığındaki bireylere hitaben yapıldığı bilinmektedir. Çalışmada, çalışma grubu olarak üniversitede öğrenim gören öğrenciler seçilmesi ve bunların yaş aralığı dikkate alındığında ölçme aracının uygunluğuna karar verilmiştir. Konu alanı uzmanları ile kapsam geçerliliği çalışması yapılmış, çalışma

kapsamında betimlenen medya okuryazarlığı kavramı ile ölçme aracının alt boyutları ve maddelerinin uygun olduğu kararına varılmıştır.

Ölçme aracı orijinalinde İngilizce dilinde olup, dil uyarlama çalışması ve dil geçerliğinin yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda ölçme aracı, araştırmacı eşliğinde iki İngiliz Dil Bilimcisi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçeye çevrilen anket, araştırmacı eşliğinde iki Türk Dili uzmanı tarafından okunarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Dil geçerlik çalışmasının son aşaması olarak, Türkçeye çevrilen anket, önceki İngiliz Dili uzmanlarından farklı iki İngiliz Dili uzmanı tarafından Türkçe'den İngilizce'ye çevirisi yapılmıştır. Sonuç olarak anketin orijinal İngilizce hali ile İngilizceye çevrilmiş son hali arasındaki maddeler arası anlam ilişkisine bakılmış ve anketin tamamında maddelerarası ,81 ile ,93 arası ilişkiler bulunarak, anketin dil geçerliliğinin yeterliliğine karar verilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Verilerin analizinde SPSS 21.0 programından yararlanılmıştır. Betimleyici istatistikler (frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma) ile farklılık analizinde ANOVA testi yapılmıştır. ANOVA testi için temel varsayımlar olan dağılım normalliği (Histogram eğrisi çarpık değildir ve skewness ile kurtosis değerleri -1 ile +1 arasındadır.), grup büyüklüğü koşulların sağlandığı görülmüştür. Varyansların eşitliği için Levene testine bakılmış; Levene testi sonucuna göre ikili farklılıkları yorumlamak için Tukey ya da Dunnett C sonuçları dikkate alınmıştır. ANOVA testinde öğretmen adaylarının “çok pasif”, “pasif”, “orta”, “aktif” ve “çok aktif” olarak tanımlanan sosyal ve bireysel katılım düzeylerinin, sosyal ve bireysel katılımı etkileyen faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmektedir. ANOVA testi için bağımsız değişken olan sosyal ve bireysel katılımı etkileyen faktörlere ilişkin toplam puanlamalarda, veriler dönüştürülerek kesikli değişken haline getirilmiş ve “tamamen etkisiz”, “az etkili”, “orta düzeyde etkili”, “çok etkili”, “tamamen etkili” olarak kategorileştirilmiştir. Analize ilişkin bir örnekleme verilmek gerekirse; duygusal tatminlik faktöründe “tamamen etkisiz”, “az etkili”, “orta düzeyde etkili”, “çok etkili”, “tamamen etkili”

olarak ayrılan (kategorileştirilen) gruplarda bulunan katılımcıların görüşlerine göre sosyal katılım düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmektedir.

Medya okuryazarlığı düzeyleri ise kullanım becerileri, eleştirel anlayış ve iletişim becerileri boyutlarında ayrı ayrı olarak düşük, temel, orta ve yüksek düzey olarak betimlenmiştir.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma amaçlarına paralel olarak ulaşılan bulgulara yer verilmektedir.

Öğretmen Adaylarının Sosyal Katılım Düzeyleri

Öğretmen adaylarının sosyal katılım düzeyleri, sosyal, kültürel, mesleki-iş, spor ve dini organizasyonlar olmak üzere beş farklı organizasyon altında incelenmektedir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Sosyal Katılım Düzeylerinin Farklı Organizasyon Türlerine Göre İncelenmesi

		Çok Pasif	Pasif	Orta	Aktif	Çok Aktif	\bar{X}	ss
Sosyal Organizasyonlar	<i>f</i>	759	154	89	29	2	1,41	0,78
	<i>%</i>	73,5	14,9	8,6	2,8	0,2		
Kültürel Organizasyonlar	<i>f</i>	701	186	108	31	7	1,51	0,85
	<i>%</i>	67,9	18,0	10,5	3,0	0,7		
Mesleki-İş Organizasyonları	<i>f</i>	927	70	28	7	1	1,15	0,48
	<i>%</i>	89,7	6,8	2,7	0,7	0,1		
Spor Organizasyonları	<i>f</i>	788	123	93	27	2	1,39	0,77
	<i>%</i>	76,3	11,9	9,0	2,6	0,2		
Dini Organizasyonlar	<i>f</i>	865	89	53	20	6	1,27	0,70
	<i>%</i>	83,7	8,6	5,1	1,9	0,6		
Sosyal Katılım Düzeyi Toplam							1,29	0,53

Öğretmen adaylarının farklı organizasyon türlerine göre sosyal katılım düzeylerine bakıldığında, büyük bir çoğunluğu çok pasif ve pasif düzeyindedir. Aktif katılımcı (aktif ve çok aktif düzeyleri) olarak nitelendirilebilen öğretmen adayların oranı sınırlı düzeyde

kalmaktadır. Sosyal katılım düzeyleri toplam puan üzerinden ele alındığında ($\bar{X}=1,29$; ss: ,53), öğretmen adaylarının çok pasif düzeyinde olduğu söylenebilmektedir.

Öğretmen Adaylarının Bireysel Katılım Düzeyleri

Öğretmen adaylarının bireysel katılım düzeyleri Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Bireysel Katılım Düzeyleri

Düzyey	f	%	\bar{X}	ss
Çok Pasif	67	6,5	2,98	1,00
Pasif	259	25,1		
Orta	400	38,7		
Aktif	240	23,2		
Çok Aktif	67	6,5		
Toplam	1033	100,0		

Öğretmen adaylarının bireysel katılım düzeylerine bakıldığında, 67 öğretmen adayının (% 6,5) çok pasif, 259 öğretmen adayının (% 25,1) pasif, 400 öğretmen adayının (% 38,7) orta, 240 öğretmen adayının (% 23,2) aktif ve 67 öğretmen adayının (% 6,5) çok aktif olduğu görülmektedir. Bireysel katılım düzeyleri incelendiğinde ($\bar{X}=2,98$; ss: 1,00) öğretmen adaylarının orta düzeyde oldukları söylenebilmektedir.

Öğretmen Adaylarının Sosyal ve Bireysel Katılım Düzeylerini Etkileyen Faktörlere Yönelik Görüşleri

Öğretmen adaylarının sosyal ve bireysel katılım düzeylerini etkileyen faktörlere yönelik görüşleri Tablo 9’da sunulmaktadır.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Sosyal ve Bireysel Katılım Faaliyetlerini Etkileyen Faktörlere Yönelik Görüşleri

Sosyal Katılım			Bireysel Katılım		
Faktörler	\bar{X} *	s	Faktörler	\bar{X} *	s
Duygusal tatminlik	2,67	1,09	Duygusal tatminlik	3,76	0,89
Bilişsel hazıroluş	3,74	0,86	Bilişsel hazıroluş	3,32	0,89

Sosyal yeterlik	3,68	0,94	Sosyal yeterlik	3,30	0,91
Ortam	3,20	0,44	Ortam	3,12	0,58
Kişisel imkan	2,88	0,93	Kişisel imkan	2,83	0,93
Kazanç	2,69	0,89	Kazanç	2,56	0,83
Etkili örgütlenme	3,72	0,92	Aidiyet	3,45	1,01

*1-1,79 tamamen etkisiz; 1,80-2,59 az etkili; 2,60-3,39 orta düzeyde etkili; 3,40-4,19 çok etkili; 4,20-5,00 tamamen etkili

Öğretmen adayları, sosyal katılım faaliyetlerini gerçekleştirmelerinde etkili olan faktörlerden bilişsel hazıroluş ($\bar{X} = 3,74$), etkili örgütlenme ($\bar{X} = 3,72$), sosyal yeterlik ($\bar{X} = 3,68$) faktörlerinin “çok etkili” olduğu; ortam ($\bar{X} = 3,20$), kişisel imkan ($\bar{X} = 2,88$), kazanç ($\bar{X} = 2,69$), duygusal tatminlik ($\bar{X} = 2,67$) faktörlerinin “orta düzeyde etkili” olduğu yönünde görüş belirtmektedirler.

Öğretmen adayları, bireysel katılım faaliyetlerini gerçekleştirmelerinde etkili olan faktörlerden duygusal tatminlik ($\bar{X} = 3,76$) ve aidiyet ($\bar{X} = 3,45$) faktörlerinin “çok etkili” olduğu; bilişsel hazıroluş ($\bar{X} = 3,32$), sosyal yeterlik ($\bar{X} = 3,30$), ortam ($\bar{X} = 3,12$), kişisel imkan ($\bar{X} = 2,83$) faktörlerinin “orta düzeyde etkili” olduğu ve kazanç ($\bar{X} = 2,56$) faktörlerinin “az etkili” olduğu yönünde görüş belirtmektedirler.

Buradan hareketle, Kartal ve Kıncal (2012)’ın geliştirdiği önerilerde ortaya çıkan faktörlerin, öğretmen adaylarının görüşlerine göre sosyal ve bireysel katılım davranışlarında etkili olduğu söylenebilmektedir. Bu betimsel sonucun, istatistiksel olarak farklılık analizi ile karşılaştırması faydalı olacaktır. Aşağıda bu karşılaştırma sunulmaktadır.

Öğretmen Adaylarının Sosyal ve Bireysel Katılım Düzeylerinin Sosyal ve Bireysel Katılım Düzeylerini Etkileyen Faktörlere Göre İncelenmesi

Öğretmen adaylarının sosyal ve bireysel katılım düzeyleri sosyal ve bireysel katılımı etkileyen faktörlere göre ayrı ayrı incelenmektedir.

Tablo 10. Öğretmen Adaylarının Sosyal Katılım Düzeylerinin Sosyal Katılım Düzeylerini Etkileyen Faktörlere Göre İncelenmesi (Varyans Analizi)

Faktör	Kategori	n	\bar{X}	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark**
Duygusal tatminlik	Tam. etkisiz	190	1,18	,41	Gruplararası	17,544	4	4,386	16,496	,000*	1<4 1<5 2<4 2<5 3<4 3<5
	Az etkili	273	1,21	,42							
	Orta d.etkili	319	1,26	,51	Gruplariçi	273,331	1028	,266			
	Çok etkili	191	1,46	,66							
	Tam. etkili	60	1,65	,68	Genel	290,875	1032				
	Toplam	1033	1,29	,53							
Levene: 32,087			P= ,000								
Bilişsel hazırlaş	Tam. etkisiz	28	1,07	,26	Gruplararası	9,963	4	2,491	9,115	,000*	1<3 1<4 1<5 2<5 3<5 4<5
	Az etkili	78	1,17	,44							
	Orta d.etkili	269	1,24	,47	Gruplariçi	280,912	1028	,273			
	Çok etkili	507	1,28	,54							
	Tam. etkili	151	1,50	,60	Genel	290,875	1032				
	Toplam	1033	1,29	,53							
Levene: 18,312			P= ,000								
Sosyal yeterlik	Tam. etkisiz	29	1,10	,31	Gruplararası	8,715	4	2,179	7,937	,000*	1<4 1<5 2<4 2<5 3<5
	Az etkili	81	1,11	,35							
	Orta d.etkili	289	1,23	,49	Gruplariçi	282,161	1028	,274			
	Çok etkili	418	1,31	,56							
	Tam. etkili	216	1,43	,57	Genel	290,875	1032				
	Toplam	1033	1,29	,53							
Levene: 24,710			P= ,000								
Ortam	Tam. etkisiz	--	--	--	Gruplararası	,666	2	,333	1,182	,307	--
	Az etkili	84	1,26	,52							
	Orta d.etkili	756	1,30	,54	Gruplariçi	290,209	1030	,282			
	Çok etkili	193	1,24	,50							
	Tam. etkili	--	--	--	Genel	290,875	1032				
	Toplam	1033	1,29	,53							
Levene: 3,866			P= ,021								
Kişisel İmkan	Tam. etkisiz	103	1,06	,24	Gruplararası	17,057	4	4,264	16,009	,000*	1<2 1<3 1<4 1<5 2<3 2<4 3<4
	Az etkili	354	1,21	,45							
	Orta d.etkili	377	1,32	,55	Gruplariçi	273,818	1028	,266			
	Çok etkili	164	1,52	,66							
	Tam. etkili	35	1,37	,55	Genel	290,875	1032				
	Toplam	1033	1,29	,53							
Levene: 51,890			P= ,000								
Kazanç	Tam. etkisiz	97	1,25	,50	Gruplararası	1,388	4	,347	1,232	,295	--
	Az etkili	358	1,26	,51							
	Orta d.etkili	396	1,29	,53	Gruplariçi	289,487	1028	,282			
	Çok etkili	149	1,37	,59							
	Tam. etkili	33	1,33	,54	Genel	290,875	1032				
	Toplam	1033	1,29	,53							
Levene: 3,059			P= ,016								
Etkili örgütlenme	Tam. etkisiz	40	1,05	,22	Gruplararası	6,866	4	1,716	6,213	,000*	1<3 1<4 1<5 2<3
	Az etkili	80	1,08	,27							
	Orta d.etkili	250	1,33	,56	Gruplariçi	284,009	1028	,276			
	Çok etkili	513	1,31	,53							

Tam. etkili	150	1,31	,59	Genel	290,875	1032				2<4 2<5
Toplam	1033	1,29	,53							
Levene: 35,109		P=	,000							

*p<.05, **1-1,79 tamamen etkisiz; 1,80-2,59 az etkili; 2,60-3,39 orta düzeyde etkili; 3,40-4,19 çok etkili; 4,20-5,00 tamamen etkili

Öğretmen adaylarının sosyal katılım düzeyleri, öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilen sosyal katılımı etkileyen faktörlerden “duygusal tatminlik” (F=16,496; p<.05), “bilişsel hazıroluş” (F=9,115; p<.05), “sosyal yeterlik” (F=7,937; p<.05), “kişisel imkan” (F=16,009; p<.05) ve “etkili örgütlenme” (F=6,213; p<.05) faktörlerinde anlamlı farklılık göstermekte; “ortam” (F=1,182; p>.05) ve “kazanç” (F=1,232; p>.05) faktörlerinde ise anlamlı farklılık göstermemektedir. Farklılık gözlenen faktörlerde “tamamen etkisiz” kategorisinden üst kategorilere doğru yer alan katılımcıların sosyal katılım düzeylerinin arttığı söylenebilmektedir.

Tablo 11. Öğretmen Adaylarının Bireysel Katılım Düzeylerinin Bireysel Katılım Düzeylerini Etkileyen Faktörlere Göre İncelenmesi (Varyans Analizi)

Faktör	Kategori	n	\bar{X}	ss	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark**
Duygusal tatminlik	Tam. etkisiz	27	2,74	1,13	Gruplararası	83,944	4	20,986	22,692	,000*	1<5 2<4 2<5 3<4 3<5 4<5
	Az etkili	65	2,37	1,04							
	Orta d.etkili	252	2,73	,94	Gruplariçi	950,706	1028	,925			
	Çok etkili	466	3,01	,93							
	Tam. etkili	223	3,42	1,01	Genel	1034,651	1032				
	Toplam	1033	2,98	1,00							
	Levene: 5,550		P=	,000							
Bilişsel hazıroluş	Tam. etkisiz	37	2,68	1,18	Gruplararası	54,531	4	13,633	14,299	,000*	1<5 2<3 2<4 2<5 3<5 4<5
	Az etkili	182	2,64	,96							
	Orta d.etkili	431	2,96	,94	Gruplariçi	980,120	1028	,953			
	Çok etkili	291	3,11	1,00							
	Tam. etkili	92	3,50	,99	Genel	1034,651	1032				
	Toplam	1033	2,98	1,00							
	Levene: 2,322		P=	,055							
Sosyal yeterlik	Tam. etkisiz	28	3,25	1,27	Gruplararası	15,866	4	3,966	4,002	,003*	2<5 3<5
	Az etkili	160	2,84	1,07							
	Orta d.etkili	427	2,94	,96	Gruplariçi	1018,785	1028	,991			
	Çok etkili	300	2,97	,97							
	Tam. etkili	118	3,27	1,01	Genel	1034,651	1032				
	Toplam	1033	2,98	1,00							
	Levene: 3,170		P=	,013							
Ortam	Tam. etkisiz	6	2,67	1,51	Gruplararası	2,493	4	,623	,621	,648	--
	Az etkili	129	3,02	1,01							
	Orta d.etkili	630	2,95	,98	Gruplariçi	1032,158	1028	1,004			
	Çok etkili	263	3,04	1,04							
	Tam. etkili	5	3,20	1,30	Genel	1034,651	1032				

	Toplam	1033	2,98	1,00							
	Levene: 1,953		P= ,100								
Kişisel İmkan	Tam. etkisiz	120	2,74	1,02	Gruplararası	11,344	4	2,836	2,849	,023*	1<4
	Az etkili	355	2,97	,98	Gruplarıçi	1023,307	1028	,995			
	Orta d.etkili	369	2,99	,99							
	Çok etkili	162	3,14	1,01							
	Tam. etkili	27	3,07	1,11	Genel	1034,651	1032				
	Toplam	1033	2,98	1,00							
	Levene: 1,058		P= ,376								
Kazanç	Tam. etkisiz	105	2,70	1,06	Gruplararası	15,040	4	3,760	3,791	,005*	1<2 1<4 1<5
	Az etkili	418	3,06	,98	Gruplarıçi	1019,610	1028	,992			
	Orta d.etkili	386	2,92	,94							
	Çok etkili	102	3,13	1,14							
	Tam. etkili	22	3,23	1,27	Genel	1034,651	1032				
	Toplam	1033	2,98	1,00							
	Levene: 3,715		P= ,005								
Aidiyet	Tam. etkisiz	59	2,58	1,12	Gruplararası	44,377	4	11,094	11,517	,000*	1<3 1<4 1<5 2<3 2<4 2<5
	Az etkili	183	2,66	,98	Gruplarıçi	990,274	1028	,963			
	Orta d.etkili	334	3,00	,99							
	Çok etkili	345	3,11	,94							
	Tam. etkili	112	3,27	,99	Genel	1034,651	1032				
	Toplam	1033	2,98	1,00							
	Levene: 2,447		P= ,045								

*p<.05, **1-1,79 tamamen etkisiz; 1,80-2,59 az etkili; 2,60-3,39 orta düzeyde etkili; 3,40-4,19 çok etkili; 4,20-5,00 tamamen etkili

Öğretmen adaylarının bireysel katılım düzeyleri dikkate alındığında, bireysel katılımı etkileyen faktörlerden “duygusal tatminlik” (F=22,692; p<.05), “bilişsel hazıroluş” (F=12,292; p<.05), “sosyal yeterlik” (F=4,002; p<.05), “kişisel imkan” (F=2,849; p<.05), “kazanç” (F=3,791; p<.05) ve “aidiyet” (F=11,517; p<.05) faktörlerinde istatistiki olarak anlamlı farklılık göstermekte; “ortam” (F=,621; p>.05) faktöründe ise anlamlı farklılık göstermemektedir. Farklılık gözlenen faktörlerde “tamamen etkisiz” kategorisinden üst kategorilere doğru yer alan katılımcıların sosyal katılım düzeylerinin arttığı söylenebilmektedir.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre sosyal ve bireysel katılım düzeyleri dikkate alındığında, sosyal ve bireysel katılımı etkileyen faktörlerin öğretmen adaylarının katılım davranışları üzerinde etkili olduğu söylenebilmektedir. Sosyal katılımında ortam ve kazanç faktörleri ile bireysel katılımında ortam faktörü herhangi bir değişime neden olmamaktadır. Diğer faktörlerin, öğretmen adaylarının katılım düzeylerini kısmi olarak arttırdığı görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğretmen adaylarının sosyal ve bireysel katılım davranışların teorik arka planını inceleme amacındaki bu çalışmanın sonuçlarını yorumlarken, katılımcılara ilişkin temel özellikleri tekrar vurgulamak faydalı olacaktır. Öğretmen adaylarının genel anlamda medya okuryazarlık düzeylerinin yüksek olmadığı; kullanım becerileri boyutunun temel ve orta düzeyde, eleştirel anlayış boyutunun orta düzeyde ve iletişim becerileri boyutunun ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Aktif vatandaşlık ile medya okuryazarlık ilişkisine paralel olarak, betimlenen medya okuryazarlık düzeylerindeki öğretmen adaylarının sosyal katılımlarının çok düşük, bireysel katılımlarının orta düzeyde olduğuna ulaşılmaktadır. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, belirtilen özellikteki gruplar üzerinden genellenmektedir. Öğretmen adayları çalışmaya dahil edilen faktörlerin sosyal ve bireysel katılımları üzerinde etkili olduğunu ifade ederlerken, sonuçların tam olarak bu şekilde yansımaması, bu çalışmanın önemini tekrar vurgulamaktadır. Bireylerin davranışlarının arka planında yatan değişkenleri yordamalarındaki eksiklikler, davranışın gerçekleşmesi önündeki temel engellerden biri olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, öğretmen adaylarının aktif vatandaşlık kapsamında sosyal ve bireysel katılım düzeylerinin artırılması ya da mevcut düzeyin sürekliliğinin sağlanması hususunda, aşağıda ifade edilen sonuçlar dikkate alınma durumundadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal ve bireysel katılım davranışlarında farkındalık düzeyleri, dolayısıyla bilgileri, ayrıca ilgilerinin olup olmaması belirleyici olarak öne çıkmaktadır. Bu faktörler bilişsel engaje modelini öne çıkarmaktadır. Benzer şekilde, Akinboye, Ayanwuyi, Kuponiyi, & Oyetoro (2007) çalışmalarında gençlerin katılım faaliyetlerinde, eğitim düzeylerinin, bilgiye erişim düzeylerinin etkili olduğunu belirtmektedirler. Print (2007) de vatandaş katılımını bilişsel engaje teorisine temellendirmektedir. Luescher-Mamashela, Kiiru, Mattes, Mwollo-ntallima, Ng'ethe ve Romo (2011)'ya göre, üniversite öğrencilerinin kampus içi ve dışı katılım davranışı göstermeleri bilişsel engaje düzeylerinden, kamusal işlere yönelik farkındalıklarından

ve politik konulardaki bilinç düzeylerinden etkilenmektedir. Bu açıdan bilişsel hazıroluş düzeylerinin etkili bir belirleyici olması açıklanabilmektedir. Diğer bir açıdan motivasyon unsurları ve sosyal normlarında öne çıktığı görülmektedir. Bunlar da genel teşvik modeline dikkati çekmektedir. Vatandaş gönüllüğü modelinde olduğu gibi imkanlar, çevrenin katılım davranışına yönelik açık olması katılım davranışını etkileyen faktörler arasında yer almaktadırlar. Checkoway (2011) gelir düzeyinin, eğitim düzeyinin ve sosyo-ekonomik statünün bireylerin katılım davranışı ile ilişkili olduğu belirtmektedir. Oliver (1984)'a göre de eğitim ve gelir düzeyi sosyal organizasyonlara katılımında etkilidir. Gelir düzeyi anlamında ele alındığında, maddi imkanları düşük olan bireyler toplumsal organizasyonlara katılım gösterememektedirler. Bu durum, bireylerin bu konulara karşı ilgisiz olmalarından kaynaklanmamaktadır. Eğitim düzeyi de kolektif faaliyetlere katılım düzeylerinde etkilidir. Bireylerin boş zamanlarının olması kolektif eylemlere katılmalarında önemli faktörlerden biridir (Oliver, 1984). Verba, Schlozman, ve Brady (1995) formal ve informal organizasyonlara katılım davranışının, gönüllülük davranışının vatandaş yeterlilikleri ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Güven unsurunun ön plana çıktığı sosyal sermaye modelinin her iki katılım boyutunda da yer almasının yanında, bireysel katılımında daha etkili olmaktadır. Cicognani, Zani, Fournier, Gavray ve Born (2012)'un çalışmalarında, gençlerin sosyal ve sivil katılımlarının kurumsal güven ve toplum algısıyla şekillendiği belirtilmektedir. Stevenson (1998) çalışmasında sosyal sermaye düzeyinin yüksek olmasının gençlerin duygusal uyumları üzerinde olumlu etkisi olduğuna ulaşmıştır. Bu anlamda duygusal tatminlik değişkeninin etkili çıkması anlamlandırılabilir. Benzer şekilde, Putnam (1996)'da vatandaş katılım düzeyinin düşmesini sosyal sermaye düzeyinin düşmesine bağlamaktadır. Vatandaş yeterlilikleri modeli ise, bireylerin her iki katılım davranış yaklaşımında da sosyal yeterlilik faktörünü kapsayarak öne çıkmaktadır. Adalet-Dürüstlük modeli üniversite öğrencilerinin sosyal ve bireysel katılım davranışlarında etkili olmamaktadır.

Pattie, Seyd ve Whiteley (2004)'in çalışmalarında da belirtildiği gibi vatandaşlık katılımı tek bir bakış açısı ile açıklanamamakta; alternatif vatandaşlık teorileri, katılım davranışlarını açıklamada tek başlarına yeterli olamamaktadırlar. Dolayısıyla, farklı

teorilerin bazı özelliklerinin sentezlendiği farklı modellerin geliştirilmesi alternatif bir seçenek olarak belirmektedir. Bu çalışmada da, vatandaş katılımına ilişkin tek bir modelin yerine, çeşitli modellerin bazı özelliklerinin katkı sağladığı görülmektedir.

Sonuç olarak, çalışmada test edilen hipotezler genel olarak kabul edilmiştir. Kartal ve Kıncal (2012)'in sosyal ve bireysel katılımın teorik arka planını açıklamak için oluşturdukları önermeler çalışmaktadır. Bu kapsamda, öğretmen adaylarına yönelik sosyal ve bireysel katılım düzeylerini etkileyen faktörlerin işleyiş süreci şu şekildedir:

Öğretmen adaylarının sosyal katılım faaliyetlerine katılımlarında, katılım göstereceği sosyal organizasyonun örgütlenme şekli önemli olmaktadır. Birey, organizasyonun etkili, işlevsel olması, güvenilir olması, yapısının mekanik ya da organik olmasına göre katılım davranışı gösterip göstermeme kararı almaktadır. Katılım faaliyeti, öğretmen adaylarının bireysel özelliklerinden etkilenmektedir. Bu kapsamda, bireyin kendine olan güveni, beceri ve yeteneklerinin faaliyet için yeterli olması, bilişsel anlamda sosyal katılıma yönelik donanımlı olması, daha önce böyle bir faaliyet ile ilgili deneyim/tecrübesi olması ve kişisel imkanlarının yeterliliği sosyal katılım davranışında belirleyici olmaktadır. Ek olarak, bireyler sosyal katılım davranışı ile duygusal tatminlik sağlıyor ya da sağlayacağını düşünüyorsa sosyal organizasyonlara katılım göstermektedir.

Öğretmen adaylarının, bireysel katılım davranışı göstermelerinde duygusal tatminlik düzeyleri etkili bir değişkendir. Duygusal tatminlik açısından, etkinliğe duygusal eğilim göstermeleri ve katılım davranışının sonucunda duygularının olumlu yönde etkilenmesi davranışın gerçekleşmesine katkıda bulunmaktadır. Aidiyet değişkeni öğretmen adaylarının kendilerini o toplum bir üyesi olarak görmelerini ifade etmekte ve bireysel katılım davranışları üzerinde belirleyici olmaktadır. Bilişsel açıdan, farklı bireysel katılım şekli ve uygulamaları açısından bilgi sahibi olmaları, farklı etkinliklere yönelik farkındalıklarının olması öğretmen adaylarının bireysel katılım faaliyetlerinin düzeylerinde etkilidir. Öğretmen adaylarının, bireysel katılım faaliyetleri sosyal beceri düzeyleri, özgüven ve güven faktörlerinden etkilenmektedir. Ayrıca, katılımcıların yeterli zamanı olması, maddi olanakları gibi kişisel imkanları da bireysel katılım

davranışı üzerinde etkili olmaktadır. Katılım faaliyetleri sonucunda kendilerinin ve faaliyetten etkilenen bireylerin fayda görmeleri, katılım faaliyetlerinin gerçekleşmesinde etkili olmaktadır.

Sosyal katılım bağlamında ortam ve kazanç, bireysel katılım bağlamında ise ortam faktörleri katılım davranışları üzerinde etkili olmamaktadırlar.

Bu sonuçlardan hareketle, öğretmen adaylarının sosyal ve bireysel katılım faaliyetlerini arttırmak ya da mevcut durumun sürekliliğinin sağlanması için belirtilen faktörlerin öğretmen adayları, yöneticiler, uygulayıcılar tarafından dikkate alınması önerilmektedir. Çalışmanın sonuçların daha genellenebilir sonuçlara ulaşabilmesi için, farklı örneklem grupları üzerinden araştırmalar gerçekleştirilerek karşılaştırmaların yapılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akinboye, O. A., Ayanwuyi, E., Kuponiyi, F. A., & Oyetoro, J. (2007). Factors affecting youth participation in community development in Remo North Government Area of Ogun State, *The Social Sciences*, 2(3), 307-311.
- Aufderheide, P., & Firestone, C. M. (1993). *Media literacy: A report of the national leadership Conference on Media Literacy*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Babbie, E. (2011). *The Basics of social research*. (5th ed.). Wadsworth CENGAGE Learning
- Brodie, E., Cowling, E. Nissen, N., Paine, A.E., Jochum, V., & Warburton, D. (2009). Pathways through participation. Understanding participation: A literature review. <http://www.sp.gov.tr/documents/Pathways-literature-review-final-version.pdf>
- Buckingham, D. (2003). *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*, Polity Press, Cambridge, UK.
- Carlsson, U., Tayie, S., Jacquinet-Delaunay G., & Manuet Perez Tornero, J. (2008). *Empowerment through media education: An intercultural dialogue*. NORDICOM and international clearinghouse on children, Youth and Media. Goteborg, Sweden.
- Chapin, F. S. (1955). *Experimental designs in sociological research*. Harper, New York.

- Checkoway, B. (2011). What is youth participation?. *Children and Youth Services Review*, 33, 340–345.
- Cicognani, E., Zani, B., Fournier, B., Gavray, C., & Born, M. (2012). Gender differences in youths' political engagement and participation. The role of parents and of adolescents' social and civic participation. *Journal of Adolescence*, 35, 561–576.
- Culver, S. H., & Jacobson, T. (2012). Media literacy and its use as a method to encourage civic engagement. *Comunicar*, 39, 73-80.
- D'Haenens, L., Koeman, J., & Saeys, F. (2007). Digital citizenship among ethnic minority youths in the Netherlands and Flanders. *New Media & Society*, 9, 278-299
- European Commission. (1998). *Education and active citizenship in the European Union* Office for official publications of the European Communities, Luxembourg.
- European Commission (2007). *Current trends and approaches to media literacy in Europe*. http://ec.europa.eu/culture/media/literacy/studies/index_en.htm
- European Commission (2009). *Commission recommendation on media literacy in the digital environment for a more competitive audiovisual and content industry and an inclusive knowledge society*, 6464 Final, Brussels.
- European Commission Media Literacy Unit (2011). *Testing and refining criteria to assess media literacy levels in Europe Final Report*. http://ec.europa.eu/culture/media/literacy/studies/index_en.htm
- European Council (2000). *Presidency conclusions*. Lisbon, 23-24 March, Brussels.
- European Council (2008). *Council conclusions on European approach to media literacy in the digital environment*, 2868th Education, Youth and Culture Council Meeting, Brussels.
- Hoskins, B. (2006). *Draft framework on indicators for active citizenship*. Ispra: CRELL.
- Hoskins, B. L., & Mascherini, M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Soc Indic Res*, 90, 459-488.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new Media collide*. New York University Press.
- Jensen, K. B., & Helles, R. (2011). The internet as a cultural forum: Implications for research. *New Media & Society*, 13, 517-533.
- John, P., Fieldhouse, E., & Liu, H. (2008). Explaining civic behaviour: Models and evidence. 58th Annual Conference of the Political Studies Association, Swansea University.

- Kadiođlu, A. (2008). *Vatandaşlığın dönüşümü: Üyelikten haklara*. Metis Yayıncılık. İstanbul.
- Kahne, J., Middaugh, E., & Evans, C. (2008). *The civic potential of video games*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kahne, J., Lee, N., & Feezell, J. T. (2012). Digital media literacy education and online civic and political participation. *International Journal of Communication*, 6, 1-24.
- Kartal, O.Y. & Kıncal, R. K. (2012). Medya okuryazarlığı eğitimi alan rehberlik ve psikolojik danışmanlık anabilim dalı öğrencilerinin aktif vatandaşlık düzeylerini etkileyen faktörler. *21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 12-14 Eylül, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kartal, O. Y. (2013). *Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri ile Aktif Vatandaşlık Bağlamında Toplum Yaşamına Katılma Düzeyleri Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.
- Kıncal, R. Y. (1998). Vatandaşlık eğitiminin sınırları. *Felsefe Kongresi*, Erzurum.
- Kıncal, R. Y. (2012). *Vatandaşlık bilgisi*. (3. Basım). Nobel Yayınevi. Ankara.
- Lenhart, A., Purcell, K., Smith, A., & Zickuhr, K. (2010). Social media and young adults. *Pew Internet and American Life Project*. <http://www.pewinternet.org/Reports/2010/Social--Media--and--Young-Adults.aspx>
- Lewins, F. (2011). *Sosyal bilim metodolojisi, eleştirel bir giriş*. Çev. A. V. Taştan. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Li, J. (2009). Fostering citizenship in China's move from elite to mass higher education: An analysis of students' political socialization and civic participation. *International Journal of Educational Development*, 29, 382-398
- Livingstone, S. (2004). What is media literacy? *Intermedia*, 32(3), 18-20.
- Luescher-Mamashela, T. M., Kiiru, S., Mattes, R., Mwollo-ntallima, A., Ng'ethe, N., & Romo, M. (2011). *The university in Africa and democratic citizenship hothouse or training ground?* The Centre for Higher Education Transformation (CHET)
- Macedo, S., Alex-Assensoh, Y., Berry, J. M., Brintnall, M., Campbell, D. E., Fraga, L. R., et al. (2005). *Democracy at risk: How political choices undermine citizen participation, and what we can do about it*. Washington, DC: Brookings Institution.
- Marshall, T.H. (2006). *Yurttaşlık ve sosyal sınıf, sosyal politika yazıları*. Der. Ayşe Buğra-Çağlar Keyder, Çev. Burcu Yakut Çakar-Utku Barış Balaban, İstanbul, İletişim, 2006.

- McLean, S. ve Dellot, B. (2011). *The civic pulse. measuring active citizenship in a cold climate.* RSA Projects.
http://www.thersa.org/___data/assets/pdf_file/0018/408006/RSA-Civic-pulse_2011.pdf
- Mihailidis, P. (2011). New civic voices & the emerging media literacy landscape, *Journal of Media Literacy Education* 3(1), 4–5.
- Miller, D. C., & Salkind, N. J. (2002). *Handbook of research design & social measurement.* (6th ed.). Sage Publication, USA.
- Mottley, E. L. (2007). *Adolescents' Social Capital Resources, Future Life Expectations, and Subsequent Citizenship Participation as Young Adults.* (Unpublished doctoral dissertation). The Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University.
- National Association for Media Literacy Education (NAMLE). 2007. *Key questions to ask when analyzing media messages.* <http://namle.net/wp-content/uploads/2009/09/NAMLEKeyQuestions0708.pdf>
- Oliver-Pamela E. (1984). If you don't do it, nobody else will: Active and token contributors to local collective action. *American Sociological Review*, 49, 601-610.
- Oxstrand, B.(2009). *Media literacy education; A discussionon about media education in the western countries, Europe and Sweden.* Nordmedia 09 Conferrence in Karlsdtad University, Sweden.
- Pattie, C. J., Seyd, P., & Whiteley, P. (2004). *Citizenship in Britain: Values, participation and democracy,* Cambridge University Press.
- Pérez-Tornero, J. M., & Varis, T. (2010). *Media literacy and new humanism,* UNESCO Institute for Information Technologies in Education.
- Print, M. (2007). Citizenship education and youth participation in democracy. *British Journal of Educational Studies*, 55(3), 325-345.
- Putnam, R. D. (1996). The strange disappearance of civic America. *The American Prospect*, 24, 34.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community,* New York: Simon & Schuster.
- Rivotella, P., C. (2009). *Media literacy in Europe: Controversies, challenges and perspectives.* Euromeduc.
- Schmidt, H. (2012). Media literacy education at the universty level. *The Journal of Effective Teaching*, 12(1), 64-77.

- Shuler, L. O. (2010). *Paths to active citizenship: The development of and connection between civic engagement involvement and attitudes in college students*. (Unpublished doctoral dissertation). Boston College, Lynch School of Education.
- Stevenson, H. C. (1998). Raising safe villages: Cultural-ecological factors that influence the emotional adjustment of adolescents. *Journal of Black Psychology*, 24(1), 44-59.
- The Taskforce on Active Citizenship (2007). *The Concept of Active Citizenship*. www.activecitizen.ie.
- Tulodziecki, G., & Grafe, S. (2012). Approaches to learning with media and media literacy education – trends and current situation in Germany. *Journal of Media Literacy Education*, 4(1), 44 – 60.
- Wood, J. J. (2009). *Young People and Active Citizenship: An Investigation*. (Unpublished doctoral dissertation). De Montfort University.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Verbiere, P. (2009). *Media literacy in Europe: controversies, challenges and perspectives*. Euromeduc.
- Vickery, G., & Wunsch-Vincent, S. (2007). *Participative web and user-generated content: web 2.0, wikis and social networking*. Paris. <http://pathwaysthroughparticipation.org.uk/wp-content/uploads/2009/09/Briefing-paper-1-What-is-participation.pdf>.

SUMMARY

Considered as rights and responsibilities at the beginning of the 21st century, the term of citizenship has turned into a concept that highlights the individuals' responsibilities in the society. In this context, active citizenship concept has been important as a citizenship approach. The approach of active citizenship addresses individuals' public, social and individual participations in the context of democratic values. "Participation" concept is a basic component of active citizenship approach.

Kartal and Kincal (2012) described university students' citizenship participation (social and individual) situation in their study titled "Factors Affecting the Active Citizenship Levels of Guidance and Psychological Counselor Department Students Took Media Literacy Education". The hypotheses that Kartal and Kincal (2012) developed regarding the factors affecting social and individual participation behaviors at the end of their study are as follows:

University students taking media literacy class show social participation behaviors provided that

- *Emotional satisfaction about social activities and cognitive readiness levels are high,*
- *Social competences are high,*
- *Personal opportunities are sufficient,*
- *Organization is effective,*
- *Individuals and also other participants' benefiting from activity outputs and,*
- *The environment and setting they live give opportunity and support.*

It is seen that students do individual participation activities if

- *their cognitive and affirmative readiness level is high,*
- *they have enough conscious on different types of individual participation,*
- *they are satisfied enough emotionally, and*
- *their social competences levels and personal opportunities are sufficient.*

In addition, some indicators of individual participation behaviors are;

- *Having high level of belonging for the society students live in,*
- *Having sufficient level of sensitivity and support for participation activities in their living environment and create opportunities to do it,*
- *Having an atmosphere in which social norms are not repressive but supportive and encouraging,*
- *Individuals and also other participants' benefiting from activity outputs*

Kartal and Kincal (2012) suggest conducting other studies oriented to generalize theories by testing the hypothesis developed as a result of their study. In this study, it is aimed to perform empirical testing of social and individual participation factors that were constructed theoretically by Kartal and Kincal (2012). The study has a quantitative research method. With survey design, this study applied to the pre-service teachers in School of Education, Çanakkale Onsekiz Mart University. Cluster sampling technique was used for determining the sample. Population of the study consists of 4480 pre-service teachers and sample consists of 1033 pre-service teachers (23 percent of the population of the study).

According to results, social participation is affected by readiness of cognitive and affective levels, social competence, personal opportunities, effective organizing factors, while individual participation is affected by readiness of cognitive and affective levels, social competence, personal opportunities, benefit and sense of belonging factors. It

was found out that in social participation, environment and benefit factors are not efficient, while in individual participation only environment factor is not efficient.

Considering identified factors in the process of social and individual participation behavior and producing preventive and improving solutions into this direction will be beneficial.